

§ 189

Dnr 00467/2024

Yttrande över delbetänkandet Ökat informationsutbyte mellan myndigheter - Behov och föreslagna förändringar (SOU 2024:63)

Ordförandens förslag

Ordförandens förslag till kommunstyrelsen är

att lämna yttrande till Justitiedepartementet enligt förslag.

Ordföranden instämmer i stadsledningsförvaltningens bedömning. Helsingborgs stad har under lång tid efterfrågat en reformering av sekretesslagstiftningen, i syfte att öka informationsutbytet mellan kommuner och myndigheter. Det är särskilt viktigt utifrån den samhällssituation vi befinner oss i med systemhotande brottslighet. Ökat informationsutbyte är dessutom viktigt för att fånga upp unga som riskerar att bli en del av den organiserade brottsligheten. Ska samhället på riktigt och effektivt bekämpa den kriminella ekonomin, den organiserade brottsligheten och välfärdsbrott krävs myndighetsgemensamma insatser som förutsätter informationsutbyte. I Helsingborg har vi varit nationellt ledande gällande myndighetsgemensamma insatser, såsom Operation Klöver, som inriktas mot den svarta ekonomin och organiserad brottslighet. Ska myndighetsgemensamma insatser och kartläggningar optimeras behöver informationsutbytet öka. Helsingborgs stad välkomnar därför utredningens förslag och regeringens arbete i dessa frågor.

Beskrivning av ärendet

Utredningen om ökat informationsutbyte mellan myndigheter (SOU 2024:63) har haft i uppdrag att kartlägga och analysera behoven för förbättrade informationsutbytesmöjligheter mellan myndigheter i syfte att förhindra, upptäcka och bekämpa fusk, felaktiga utbetalningar, regelöverträdelser och annan brottslig verksamhet. Detta arbete syftar till att stärka rättssäkerheten, effektiviteten och myndigheters samverkan genom att möjliggöra informationsutbyte som omfattar både sekretessbelagd och offentlig information.

Stadsledningsförvaltningen har sammanställt ett yttrande som ställer sig mycket positivt till utredningens förslag om en generell sekretessbrytande bestämmelse. Staden ser lagändringen som ett viktigt och efterlängt steg för att effektivisera arbetet mot brottslighet och motverka felaktigheter inom välfärdssystemet. Helsingborgs stad betonar att ett utökat informationsutbyte skulle stärka den kommunala förmågan att förebygga och åtgärda missbruk av offentliga medel och andra samhällsresurser.

Behandling av förslag

Ordföranden konstaterar att det bara finns ett förslag till beslut och finner att kommunstyrelsen beslutar i enlighet med ordförandens förslag.

Kommunstyrelsen beslutar

att lämna yttrande till Justitiedepartementet enligt förslag.

Kommunstyrelsens beslut ska skickas till

Handläggaren – för kännedom

Justitiedepartementet – enligt remiss

Samtliga remitterade instanser – för kännedom

Yttrande över delbetänkandet Ökat informationsutbyte mellan myndigheter - Behov och föreslagna förändringar

Synpunkter

Helsingborg stad välkomnar förslaget i delbetänkandet som stärker offentlig sektors förmåga att utbyta information för att effektivisera arbetet mot såväl välfärdsbrottslighet som annan brottslighet. Välfärdsbrottsligheten är systemhotande och utgör ett allvarligt hot mot vårt demokratiska samhälle och riskerar att både urholka våra gemensamma resurser och undergräva förtroendet för välfärdssystemen. Brottsligheten utgör även en betydande del av den kriminella ekonomin och är således en lukrativ inkomstkälla för organiserad brottslighet.

Utredningen har kartlagt vilka behov som finns på området och gjort en proportionalitets- och integritetsbedömning av författningsförslaget. Helsingborgs stad instämmer i kartläggningens slutsats och välkomnar lättnader på området som möjliggör en ändamålsenlig informationsdelning i arbetet och i den här typen av samverkan. En effektiv informationsdelning försvårar för kriminella aktörer att dra nytta av de luckor som uppstår när myndigheter inte kan dela relevant information sinsemellan.

Helsingborg stad har gjort stora satsningar för att driva lokal myndighetssamverkan mot organiserad brottslighet och arbetar aktivt för att stärka verksamhetsskyddet mot välfärdsbrott. Vi välkomnar därför utökade möjligheter till informationsutbyte mellan myndigheter för att möta denna utmaning och ställer oss mycket positiva till utredningens förslag.

En genomgripande reform av sekretesslagstiftningen behövs

Utredningen presenterar, förutom det förslag som läggs fram, en alternativ och mer omfattande lösning för att möjliggöra informationsutbyte mellan myndigheter. Den utgår från att avskaffa sekretessen till förmån för enskildas personliga och ekonomiska förhållanden och i stället införa undantag för när sekretess ska råda. Helsingborg stad instämmer i utredningens slutsats om att detta alternativ hade varit att föredra. En sådan reform hade inneburit ett tydligare helhetsgrepp om sekretesslagstiftningen vilket hade gett kraftfullare hantering samt enklare och tydligare implementering.

Exempel på förslagets nytta i Helsingborgs stads verksamheter

Helsingborg stad välkomnar särskilt möjligheten till rutinmässigt utlämnande av uppgifter samt delning av uppgifter på myndighetens egna initiativ. Dessa förslag kompletterar bestämmelsen i 6 kap. 5 § OSL och möter utmaningen om att en myndighet som regel saknar kännedom om vilken information en annan myndighet har. Det är av särskild vikt att lagen omfattar även kommunägda bolag, såsom exempelvis kommunala bostadsbolag.

Förslaget skulle innebära att myndighetsutövningen inom bland annat ekonomiskt bistånd kan bli mer korrekt, effektiv och rättssäker. Det skapar förutsättningar att i högre grad förhindra felaktiga utbetalningar och stävja välfärdsbrottslighet

Förslaget kommer också att förbättra miljönämndens möjligheter att få in nödvändiga uppgifter vid kontroller och tillsyn. I flera avgöranden om utlämnande av handlingar och uppgifter har myndigheter vägrats uppgifter med hänvisning till risken att enskilda kan antas lida ekonomisk skada om uppgifterna lämnas ut.

Överförmyndarverksamheten ser en direkt nytta av förslaget för att kunna göra bättre och mer omfattande kontroller hos socialtjänsten av tillänkta ställföreträdare.

Undantag för sekretessbelagd information inom hälso- och sjukvård försvårar brottsförebyggande arbete

Förslaget i utredningen undantar sekretess inom hälso- och sjukvården men omfattar sekretess inom socialtjänsten. Utredningen menar att sekretessen inom hälso- och sjukvården är av sådan skyddsvärd karaktär att det ställs krav på ytterligare utredning. Helsingborg stad instämmer i att hälso- och sjukvårdens information är av skyddsvärd art och välkomnar ytterligare utredning. Vi vill dock framhålla att hälso- och sjukvårdens verksamhetsområde är brett och att det finns en variation av bedömningar om informationskänslighet inom området. Att undanta hälso- och sjukvården i sin helhet begränsar den allmänna förmågan att arbeta brottsförebyggande både vad gäller välfärdsbrottslighet och när det gäller barn och unga som riskerar att fara illa och utnyttjas i kriminella sammanhang. Med tanke på utsattheten för välfärdsbrott, särskilt inom hälso- och sjukvårdens privatiserade verksamhetsområden, anser vi att en skyndsam utredning är nödvändig.

Det är också relevant att påpeka att socialförsäkringsbalkens 110 kap. 31 § redan möjliggör uppgiftsinhämtning från bland annat hälso- och sjukvården. Till exempel kan Försäkringskassan, vid utredning av felaktiga utbetalningar, få tillgång till relevanta uppgifter från vårdjournaler. Liknande möjligheter bör övervägas inom ramen för den aktuella författningsändringen.

Behov av vägledning i bedömning och utformning av begäran om uppgifter

Syftena är brett formulerade, vilket kan göra att den enskilde tjänstepersonen upplever en osäkerhet kring hur stort bedömningsutrymme som faktiskt finns när en intresseavvägning görs. I syfte att säkerställa ett rättssäkert användande av förslaget hade det varit önskvärt med vägledning i de bedömningar som kommer bli aktuella. Det finns även behov av någon form av

riktlinjer för utformningen av begäran om uppgifter. Syftet är att undvika att ytterligare komplicera sekretessregleringen och att minimera risken för felaktiga utlämnanden, som kan få allvarliga konsekvenser för enskilda.

En följd av möjligheten till ökat informationsutbyte kan även bli att fler myndigheter vänder sig till stadens verksamheter för att få tillgång till uppgifter. Detta kan leda till en hantering av fler och mer komplexa sekretessbedömningar. Därför ser Helsingborg stad vikten av tydlig vägledning kring intresseavvägningen vid tillämpningen av den föreslagna bestämmelsen.

Utmaningar med tillämpningen i delar av förslaget

Även om Helsingborgs stad är mycket positiva till intentionerna och möjligheterna med utredningens förslag har vi identifierat några utmaningar i förslagets utformning. Framför allt handlar utmaningar om möjligheten för stadens verksamheter att tillämpa den nya lagstiftningen. Syftet med att lyfta dessa utmaningar är att bidra till att lagstiftningen får den eftersträvade och efterlängtrade effekten i det brottsförebyggande arbetet.

Enligt punkten 5 i den föreslagna bestämmelsen hindrar inte sekretess enligt 21–40 kap. OSL att en uppgift lämnas till en annan myndighet om det behövs för att handlägga ärenden i författningsreglerad verksamhet. Denna punkt skiljer sig från övriga punkter på så sätt att den inte kopplar uppgifter till det brottsförebyggande arbetet utan öppnar upp för andra tillämpningsområden. Bland annat saknas hänvisning till regelöverträdelse för att den ska kunna tillämpas. Helsingborgs stad anser att denna punkt gör att författningsförslaget riskerar att få ett alltför vidsträckt tillämpningsområde. Uppgifter som krävs för ordinarie ärendehandläggning i författningsreglerad verksamhet borde kunna inhämtas med uttryckligt stöd i lagstiftning utan att ett sekretessgenombrott ska krävas. De uppgifter som krävs för ärendehandläggning borde som utgångspunkt inte vara sekretessbelagda i förhållande till den författningsreglerade verksamheten.

Behov av att klargöra hur förslaget förhåller sig till annan lagstiftning

Det föreligger redan en uppgiftsskyldighet mellan myndigheter genom till exempel lag (2016:774) om uppgiftsskyldighet vid samverkan mot viss organiserad brottslighet och lag (2024:307) om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen samt fusk, regelöverträdelse och brottslighet i arbetslivet (LUFFA-lagen). Den nu föreslagna bestämmelsen överlappar till viss del bestämmelserna i de nämnda lagarna vilket kan leda till svårigheter vid bedömningen vilken lag som ska tillämpas. Det hade varit önskvärt med klargörande hur lagarna förhåller sig till varandra för att underlätta den praktiska hanteringen av lagstiftningen på området.

Begreppen övervägande skäl och fusk

Vid utlämnande av uppgifter med stöd av förslaget i utredningen anges att det ska finnas en möjlighet att beakta omständigheter i det enskilda fallet. Varje utlämnande ska föregås av att den utlämnande myndigheten beaktar motstående intressen. En uppgift ska därför inte lämnas ut med stöd av den föreslagna bestämmelsen om övervägande skäl talar för att det intresse som sekretessen ska skydda har företräde framför intresset av att uppgiften lämnas

ut. Enligt utredningen ska ett utlämnande inte ske om det skulle framstå som olämpligt eller resultatet skulle framstå som stötande. Vidare ska enligt utredningen även sekretesskyddet hos den mottagande myndigheten beaktas.

Helsingborgs stads uppfattning är att det kan bli svåra bedömningar för tjänstepersoner i verksamheterna kring vad som utgör övervägande skäl. Den nya bestämmelsen innebär en presumtion för att uppgifter ska lämnas ut men det finns samtidigt möjlighet att avstå om det finns övervägande skäl mot utlämnandet. En sådan intresseavvägning kommer dock att ställa höga krav på handläggarens bedömning. Ytterligare redogörelse för vad som utgör "övervägande skäl" är därför önskvärt. Det bör också påpekas att det troligtvis kommer att vara svårt för tjänstepersoner att veta vilket sekretesskydd mottagande myndighet omfattas av. Detta kan försvåra tillämpningen av den föreslagna lagändringen.

Enligt punkten 4 i den föreslagna bestämmelsen hindrar inte sekretess enligt 21–40 kap. OSL att en uppgift lämnas till en annan myndighet om det behövs för att förebygga, förhindra, upptäcka eller utreda fusk eller regelöverträdelser. Enligt utredningen är uttrycken fusk, felaktiga utbetalningar, regelöverträdelser och brottslighet delvis överlappande. Även om begreppet fusk återfinns i viss annan lagstiftning är det inte ett tydligt juridiskt begrepp och vi anser därför att man bör överväga att ta bort begreppet.

Allmänhetens förtroende för vissa myndigheter riskerar att påverkas negativt
Många delar av kommunens verksamhet bygger på frivillighet och relationer med de vi finns till för. Detta är ofta avgörande för ett framgångsrikt förebyggande arbete inom många verksamheter, främst inom socialtjänsterna och skolan. En ökad skyldighet att dela information, exempelvis med polisen, riskerar att skada förtroendet för socialtjänsten hos vissa grupper. Det är också avgörande att dessa verksamheter inte blir en allmän informationskanal, då detta kan riskera att påverka allmänhetens förtroende negativt.

Behov av djupare bedömning av förslagens påverkan på kommunal hälso- och sjukvård

Helsingborgs stad vill också framhålla att den enskildes starka ställning och den eventuella etiska stress som beskrivs i utredningen gör sig gällande även inom äldre- och funktionshinderomsorgen. Kommunala omsorgsverksamheter kan dessutom innehålla stora mängder medicinsk information som kommer att kunna inhämtas med stöd av den nya bestämmelsen, även när den inte kan inhämtas direkt från hälso- och sjukvården. Det hade därtill behövts en mer djupgående bedömning av hur det föreslagna sekretessgenombrottet i socialtjänsten påverkar sådana verksamheter där sociala insatser ges integrerat med kommunal hälso- och sjukvård.

Kommunen bör bli inkluderad som samverkande myndighet i samverkan mot viss organiserad brottslighet

Avslutningsvis vill vi också framhålla det framträdande behovet av att kommunen blir inkluderad som samverkande myndighet i enlighet med lagen om uppgiftsskyldighet vid samverkan mot viss organiserad brottslighet.

Aktuell föreslagen författningsändring, tillsammans med de möjligheter som sådan samverkan ger, skulle innebära att samhället i stort höjer sin gemensamma förmåga att stå emot den organiserade brottsligheten.

Kommunstyrelsen